

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
FEDERALNO MINISTARSTVO OKOLIŠA
I TURIZMA

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
FEDERAL MINISTRY OF ENVIRONMENT
AND TOURISM

Broj: UPI 05/2-02-19-5-141/21 MF
Sarajevo, 22.02.2023. godine

Forvit d.o.o Gračanica
Gračanički skver 5,
75 320 GRAČANICA

Općina Gračanica - Služba za opće poslove
Mula Mustafe Bašeskije 1
75 320 GRAČANICA

Federalna uprava za inspekcijske poslove
Fehima ef Čurčića 6
71 000 SARAJEVO

PREDMET : Dostavljanje okolišne dozvole

U prilogu dostavljamo obnovljenu okolišnu dozvolu za Privredno društvo Forvit d.o.o. Gračanica, Gračanički skver 5, 75 320 Gračanica, kapaciteta 68.000 mjesta i PD Tov peradi d.o.o. Gračanica, kapaciteta 48.000 mjesta na lokalitetu Brijesnica Mala.

S poštovanjem,

Dostaviti:

- Forvit d.o.o Gračanica 75 320 Gračanica
- Općina Gračanica - Služba za opće poslove 75 320 Gračanica
- Federalna uprava za inspekcijske poslove 71 000 Sarajevo
- Dokumentaciji ✓
- Arhivi

Broj: UPI 05/2-02-19-5-141/21 MF
Sarajevo, 22.02.2023. godine

Federalno ministarstvo okoliša i turizma, rješavajući po Zahtjevu privrednog društva Forvit d.o.o. Gračanica, Gračanički skver 5, 75 320 Gračanica za izdavanje obnovljene okolišne dozvole za farme za tov brojlera PD Forvit i PD Tov peradi, na osnovu članka 83. stav (2) i članka 93. stav (1) Zakona o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH, broj 15/21) i člana 4. stav 1. Uredbe kojom se utvrđuju pogoni i postrojenja koja moraju imati okolišnu dozvolu („Službene novine Federacije BiH, broj 15/21) i člana 200. Zakona o upravnom postupku („Službene novine Federacije BiH“ br 2/98 i 48/99) donosi:

RJEŠENJE

1. Izdaje se obnovljena okolišna dozvola privrednom društvu „Forvit“ d.o.o. Gračanica - Gračanički skver 5, 75 320 Gračanica, farme za tov brojlera PD Forvit i PD Tov peradi na lokalitetu Brijesnica Mala.

2. Objekti za koje se izdaje okolišna dozvola su:

- Poslovni kompleks objekata i prostor sa pratećim sadržajima lociran je na zemljištu označenom kao k.č. broj 1820/9 K:O: Brijesnica Mala, općina Doboj Jug. Farme za tov brojlera privrednog društva Forvit d.o.o. Gračanica i Tov peradi d.o.o. Gračanica naleže se u naselju Brijesnica Mala.
- Proizvodni kompleks farma PD »Forvit« d.o.o. Gračanica je koncipirana sa grupom objekata namijenjenih za prijem jednodnevnih pilića u razmaku od najviše 7 dana.
- Farma PD »Forvit« d.o.o. Gračanica lociran je na k.č. 1820/8 k.o. Brijesnica Mala i namjenjena za tov brojlera.
- Objekti farme su pravilnog oblika čije su vanjske dimenzije 60,00 x 12,00 m, a sastoje se od prizemlja + sprat, čije su dimenzije date u tabeli.

Objekti su projektovani za kapacitet od 68 000 komada pilenki (4 objekta po 17 000 pilića).

Tabela – Dimenzije objekata za tov brojlera PD „Forvit“

r/b	Prostorija	Neto površina (m ²)
		Prizemlje
1	Pogon za piliće	2.010,70
2	Pogon za pripremu hrane	17,50
3.	Stepenište	10,90
4.	Ulaz	12,60
5.	WC	2,20
6.	Prostor za osoblje	6,50
7.	Hodnik	8,40
8.	Kancelarija direktora	7,90
9.	Kontrolor pilića	11,50
10.	Predprostor	4,70
11.	Kotlovnica	29,20
Ukupna površina (m²)		2.122,10

Sprat		
1.	Pogon za piliće	2.098,30
2.	Pogon za pripremu hrane	17,50
3.	Predprostor	3,20
Ukupna površina (m ²)		2.119,00

Ukupna korisna površina jednog objekta je 4.241,10 m², a svjetla visina prizemlja i sprata je h=3,0 m. Uz svaki objekat u kompleksu farme je postavljen silos za koncentrat.

2.1. Ostali objekti na farmi

Upravno-stambeni objekat

U okviru kompleksa farmi za tov pilića „FORVIT“ d.o.o. Gračanica i „TOV PERADI“ d.o.o. Gračanica izgrađena je i upravno-stambeni objekat. Spratnosti objekta je prizemlje (poslovni prostor) + sprat (stambeni prostor).

Poslovni prostor objekta farme čine prostorije: kancelarija, čajna kuhinja, ostava, hodnik i kupaonica.

Ventilisanje i osvjetljenje je omogućeno preko prozora.

Kotlovnice

U sklopu kompleksa farme za tov pilića PD „Tov peradi“ kotlovnica se nalazi unutar objekta. Kotlovnica služi za zagrijavanje medija kojim se preko grejnih tijela zagrijava unutrašnji prostor u kome su smješteni brojleri, kao i za zagrijavanje prostorija u kojima borave zaposlenici.

U kotlovnicama su instalirani kotlovi proizvođača „Topling“ BiH, toplotne moći 350 kW. Kao gorivo u kotlovnici koristi se drvo i ugalj.

3 Osnovne i pomoćne sirovine, ostale supstance i energija

U tehnološkom procesu tova pilića (brojlera) koriste se slijedeće osnovne sirovine i materijali:

- ✓jednodnevni pilići
- ✓hrana za piliće,
- ✓vitaminsko-mineralni preparati,
- ✓vaccine,
- ✓piljevina,
- ✓dezinfekciona sredstva,
- ✓voda i
- ✓električna energija.

U tabeli dat je popis vrsta i količina sirovina i materijala koji ulaze u tehnološki proces tova pilića (brojlera) za farmu „Forvit“, a u tabeli za farmu „Tov peradi“. U tabeli data je količina sirovina i materijala koji izlaze iz tehnološkog procesa tova pilića na farmi „Forvit“, a u tabeli na farmi „Tov peradi“.

Tabela . – Popis vrsta i količina sirovina i materijala koji ulaze u tehnološki proces na farmi „Forvit“ d.o.o. Gračanica

Redni broj	Sirovina/materijal	Turnus	Godišnja količina
1.	Jednodnevni pilići	68.000 kom.	408.000 kom.
2.	Hrana za brojlere	4 kg/piletu 68.000 x 4 kg = 272.000 kg	1.632.000 kg

3.	Voda za napoj brojlera	cca 8 l/piletu 68.000 x 8 l = 544.000 l 544 m ³ /turnusu	3.264 m ³
4.	Voda za sanitarne potrebe	3 radnika x 25 l/dan x 60 dana = 4.500 l 4,5 m ³	27 m ³ /god
5.	Stelja	1.500 kg / objektu x 4 objekta 6.000 kg	36.000 kg

Tabela. – Popis vrsta i količina sirovina i materijala koji ulaze u tehnološki proces na farmi „Tov peradi“ d.o.o. Gračanica

Redni broj	Sirovina/materijal	Turnus	Godišnja količina
1.	Jednodnevni pilići	48.000 kom.	288.000 kom.
2.	Hrana za brojlere	4 kg/piletu 48.000 x 4 kg = 192.000 kg	1.152.000 kg
3.	Voda za napoj brojlera	cca 8 l/piletu 48.000 x 8 l = 384.000 l 384 m ³ /turnusu	2.304 m ³
4.	Voda za sanitarne potrebe	3 radnika x 25 l/dan x 60 dana = 4.500 l 4,5 m ³	27 m ³ /god
5.	Stelja	1.500 kg / objektu x 4 objekata 6.000 kg	36.000 kg

Tabela. - Pregled vrsta i količina stvari koje izlaze iz tehnološkog procesa na farmi „Forvit“

Redni broj	Sirovina/materijal	Turnus	Godišnja količina
1.	Pilići	68.000	408.000 kom.
2.	Uginule pilenke	3% uginuća/turnusu = 2.040 uginulih pilića/turnusu	12.240 uginulih pilića/god
3.	Kruti stajski gnoj	1.500 kg/objektu x 4 objekata = 6.000 kg/turnusu	36.000 kg
4.	Tehnološka otpadna voda od pranja objekata	3 m ³ /objektu x 4 objekata 12 m ³ /turnusu	72 m ³

Tabela. - Pregled vrsta i količina stvari koje izlaze iz tehnološkog procesa na farmi „Tov peradi“

Redni broj	Sirovina/materijal	Turnus	Godišnja količina
1.	Pilići	48.000	288.000 kom.
2.	Uginule pilenke	3% uginuća/turnusu = 1.440 uginulih pilića/turnusu	8.640 uginulih pilića/god
3.	Kruti stajski gnoj	1.500 kg/objektu x 4 objekata = 6.000 kg/turnusu	36.000 kg
4.	Tehnološka otpadna voda od pranja objekata	3 m ³ /objektu x 4 objekata 12 m ³ /turnusu	72 m ³

3.1. Osnovne sirovine

Tov pilića, zasnovana je uglavnom na intenzivnoj- tzv. brojlerskoj proizvodnji. To podrazumjeva intenzivan tov mladih pilića do uzrasta 5-6 nedelja i do završne mase oko 2,5 kg. Jednodnevni pilići za tov na farmi „Forvit“ i „Tov peradi“ (hibridi tipa – ROSS 308) **se obezbjeđuju i dopremaju od strane firme „Madi“ iz Tešnja.** Proizvođač jednodnevnih pilića, „Madi“ izdaje potvrdu o zdravstvenoj ispravnosti za isporučene jednodnevne piliće uz svaku isporuku. Ono što može dovesti do slabijih proizvodnih rezultata (kada je u pitanju izbor hibrida) su uslovi odgoja roditeljskog jata i kvalitet jednodnevnih pilića. Jednodnevni pilići moraju biti zdravi, vitalni, bez deformiteta, dobro zatvorenog pupka i suhog, rastresitog paperja. Pilići dobrog kvaliteta su aktivni i vitalni, stoje uspravno na jakim nogama, bistrog su pogleda, sa sjajnim, živahnim i aktivnim očima i sa normalnim – suvim i čistim paperjem. Sve piliće sa bilo kakvim deformitetima: obogaljene noge, uvrnuti vratove i kljunove, raskrečene noge, sa loše zatvorenim pupkom i slabe treba odstraniti. Najbolja težina jednodnevnih pilića je oko 40 grama. Potrebno je izbjegavati lake piliće sa masom ispod 35 grama, kao i suviše teške sa težinom od 50 grama. Obično se smatra da u intenzivnom uzgoju tov pilića traje do 42 dana njihove starosti. Pilići se do objekata farme dopremaju najčešće u kartonskim kutijama, koje na dnu imaju naboranu – rapavu hartiju koja sprečava da se pilići tokom transporta povrede klizanjem i raskrečenjem. Po prispjeću se odmah vade iz kutija i smještaju u pripremljene objekte (hale). Kada se vozilo oslobodi, treba što prije pristupiti naseljavanju pilića, nikako se ne sme ostaviti da pilići u kutijama dugo čekaju, jer može doći do dehidracije, pa i ugušenja.

3.1. Hrana

Stočna hrana za tov pilića se nabavlja od firme „Madi“ iz Tešnja. Hranu kontrolise proizvođač o čemu izdaje odgovarajući atest uz svaku isporuku. Hrana se na farmi skladišti u silose, koji se nalaze ispred objekta. Pošiljke hrane prati odgovarajuća dokumentacija (tovarni listovi i sl.).

Kao što je navedeno tov pilića (brojlera) se odvija u tri faze:

U prvoj fazi pilići se hrane koncentrovanim hranivom tzv. starterom. Ishrana starterom se primjenjuje 10 dana, odnosno dok pilići ne postignu tjelesnu masu od 500 g.

U drugoj fazi, koja traje cca 13 dana, kao hranjivo se daje tzv. grover. U ovom periodu pilići postignu tjelesnu masu koja u prosjeku iznosi cca 2,1 kg.

Hraniva tipa starter i grover pored ostalih komponenti sadrže i materije kao što su riblje ulje, riblje brašno, mesno-koštano brašno i sl., koje pilećem mesu daju neprijatan ukus, stoga se u posljednjoj fazi tova, ishrana vrši tzv. finišerom, hranjivom koje ne sadrži navedene materije.

Treća faza tova (isčišćavanje), traje cca 7 dana i u tom periodu pilići izgube malo na težini postignutoj u periodu tova.

3.2. Voda i električna energija

U farmi za tov pilića „Forvit“ i „Tov peradi“ koristit će se električna energija i voda.

Predmetne farme za tov pilića se snabdijeva vodom preko lokalne vodovodne mreže. Na ulaznom dijelu ugrađen je vodomjera kojim se mjeri ukupna potrošnja vode na farmama.

Voda se koristi za napajanje peradi i pranje objekta za tov pilića:

- napajanje pilića,
- pranje i čišćenje radnih prostorija i prostora,
- pranje i čišćenje procesne opreme,
- održavanje lične higijene zaposlenika.

Slično hrani, pilićima se mora obezbjediti voda, čak je mnogo važnije da pilići nikada ne budu bez vode, nego bez hrane.

Važno je da pilići počnu da piju vodu što prije. Treba voditi računa da je na početku tova najveće rastojanje od hranilice do pojilice 1,5 m. Prva voda ne smije biti hladna, jer kod malih pilića može dovesti do poremećaja. Optimalna temperatura vode je 10-14°C. Voda ne smije da bude ni suviše topla, jer će je pilići nerado piti što će dovesti do problema.

Sistem za napajanje se vrši preko nipl sistema. Poželjno je u početku dodati mini pojilice kapaciteta od 3-5 litara. Jedna takva pojilica dovoljna je za 100 pilića. Poslije nedelju dana pilići počinju da se napajaju isključivo iz pojilica za odrasle piliće.

Ako se za napajanje koristi nipl sistem tada:

Jedna nipl pojilica dovoljna je za 8-12 pilića.

Nipl pojilice treba da se postave na visinu koja je u nivou očiju pilića prvih par sati, a kasnije visina pojilica treba da se održava neznatno iznad glave pilića.

Pritisak treba da je podešen tako da na nipli uvijek postoji kapljica vode, ali da nema curenja.

Kada piju vodu noge pilića treba da su na podlozi i nikada ne smiju da se propinju da bi dosegli vodu. Ugao koji zaklapaju leđa pilića sa podlogom prilikom napajanja treba da bude 45° kod malih pilića i 75° kod starijih.

Generalno, nipl sistem je bolji u odnosu na otvoreni, ali se funkcionalnost nipl pojilica mora svakodnevno kontrolisati, bilo da je riječ provjeri funkcionalnosti sistema ili o zamjeni nipli koje cure.

Nagle promjene u odnosu voda: hrana i promjene u potrošnji vode jesu pokazatelji problema sa kvalitetom hrane, bolestima ili stresom u jat. Pod normalnim uslovima odnos vode i hrane je 1,6:1 ako se koristi nipl napajanje.

Voda potrebna za pojenje pilića na dan

Prema tehnološkim normama u toku jednog turnusa potrebno je obezbijediti po jednom piletu 8 litara vode.

Procjenjuje se da će se za jedan turnus na farmi „Forvit“ utrošiti:

8 l x 17.000 pilića = 136.000 l u jednom objektu u turnusu = 136 m³

136.000 l x 4 objekta = 544.000 l za 4 objekta = 544 m³ po turnusu

544 m³ x 6 turnusa = 3.264 m³ vode godišnje

Za jedan turnus na farmi „Tov peradi“ utrošit će se po objektu:

8 l x 12.000 pilića = 96.000 l u jednom objektu u turnusu = 96 m³

96.000 l x 4 objekta = 384.000 l za 4 objekta = 384 m³ po turnusu

384 m³ x 6 turnusa = 2.304 m³ vode godišnje

Voda za potrebe pranja objekata

Voda se pored napajanja pilića koristi i za pranje i čišćenje objekata (hala) nakon svakog završenog turnusa.

Na osnovu iskustvenih podataka kojima raspolaže Investitor, potrebna količina vode za pranje i dezinfekciju radnih površina i opreme u objektima farme predmetnih dimenzija i kapaciteta, a koje se obavlja uređajima pod pritiskom uz maksimalnu uštedu vode i dezinficijensa, iznosi cca 3 m³ po turnusu.

Tokom godine je planirano 6 turnusa, tako da je potrebna količina vode za pranje i dezinfekciju objekat farme „Forvit“:

$Q_{po} = 4_{\text{objekta}} \times 3 \text{ m}^3 = 12,0 \text{ m}^3 \text{ po turnusu}$

$Q_{-4 \text{ objekta}/6 \text{ turnusa}} = 12 \times 6 = 72 \text{ m}^3/\text{godinu}$

Tokom godine je planirano 6 turnusa, tako da je potrebna količina vode za pranje i dezinfekciju objekat farme „Tov peradi“:

$Q_{po} = 4_{\text{objekta}} \times 3 \text{ m}^3 = 12,0 \text{ m}^3 \text{ po turnusu}$

Q-4 objekta/6 turnusa = 12 x 6 = 72 m³/godinu

Protupožarna voda

Za potrebe snadbijevanja protivpožarnom vodom predvidjeti najmanju protječnu količinu od Q = 10 l/s po hidrantu.

Protupožarna voda će se obezbjeđivati sa gradskog vodovoda, a odvajanje od vode za potrebe procesa proizvodnje će biti izvršeno u vodomjeru uspostavljanjem vodomjernih garnitura.

Električna energija

Za tov pilića, na predmetnoj farmi koriste se energenti i to: električna energija i ugalj. Električna energija obezbeđuje se, putem javne elektrodistributivne mreže na koju je priključena farma.

Elektro snabdijevanje je obezbeđeno sa vanjske NN mreže pod uslovima koje je propisala elektroprivreda.

Električne energija će se koristiti za sljedeće potrošače: rasvjetu, ventilacione uređaje objekat, uređaje za zagrijavanje (kaloliferi) i ostale potrošače.

Potrošnja električne energije za potrebe farme „Forvit“ za 2020.godinu iznosila je: 141,1 MWh

Potrošnja električne energije za potrebe farme „Tov peradi“ za 2020.godinu iznosila je: 128,13 MWh

Kao alternativni izvor električne energije za napajanje električnih potrošača farme predviđen je dizel električni agregat u sklopu kompleksa farme.

Dizel gorivo za pogon dizel električnog agregata je standardnog kvaliteta i isto se nabavlja na okolnim benzinskim pumpama, obzirom da će se raditi o relativno maloj potrošnji, pošto će agregat biti u pogonu samo prilikom kvara na elektroj distributivnoj mreži.

Kao pogonsko gorivo u kotlovnici farme „Forvit“ i „Tov peradi“ se koristi ugalj i drvo.

Godišnja potrošnja energenata u 2020. godini za farmu „Forvit“ iznosila je: 25 tona uglja i 200 t drva.

Godišnja potrošnja energenata u 2020. godini za farmu „Tov peradi“ iznosila je 22 tone uglja i 138,6 t drva.

4. Opis tehnološkog procesa

Proizvodnja je koncipirana kao samostalno postrojenje, tehnološki zaokružena sa organizatorom proizvodnje koji obavlja nabavku jednodnevnih pilića i stočne hrane, te preuzima tovljenje brojlera (piliće) koje odvozi na klanje.

Svi postupci i radnje na farmi (peradarniku) moraju se obavljati po pravilima GMP (*Good Manufacturing Practice – dobra proizvođačka praksa*), te prema načelima i propisanim procedurama HACCP-a (*Hazard Analysis Critical Control Point – Analiza opasnosti i kritičnih kontrolnih tačaka je preventivni i sistematični sistem osiguranja zdravstvene ispravnosti hrane, zasnovan na primjeni ispravnih tehnoloških procesa i njihovoj kontroli, te nadzoru cijelog sistema*).

Farma služi za tov pilića, odnosno industrijska proizvodnja utovljenih pilića. Čitav postupak podijeljen je u turnuse. Jedan turnus traje oko 40 (+/-3 dana) dana.

1. Faza - Priprema objekta za useljenje pilića
2. Faza - Useljenje pilića
3. Faza - Tov pilića
4. Faza - Iseljavanje objekta
5. Faza - Čišćenje objekta

S obzirom da je po projektu predviđen betonski pod u objektu, mora se koristiti prostirka ili stelja za toplinsku izolaciju.

U tu svrhu se koristi mješavina drvene piljevine i strugotine, kao najpovoljnije rješenje. Debljina prostirke zavisi od godišnjeg doba. Tako zimski sloj prostirke mora biti viši (15 - 20 cm), a ljetni može biti niži (5 - 10 cm).

Gustina naseljenosti pilića kod ovog sistema zavisi, prije svega, od toga do koje se prosječne mase gaje pilići, a zatim u kojoj mjeri se obezbeđuju potrebni klimatski uslovi.

Prosječna naseljenost iznosi oko 14-16 pilića /m², ali može biti čak i do 20 pilića/m². Uslovi i način držanja tovnih pilića su slični ili potpuno isti kao i držanje ostalih grupa mladih grla, na primer budućih koka nosilja.

U toku tova pilića vršit se primjena preventivnih mjera kao što su: zaštitna cijepjenja - vakcinacija, medikamentozna preventiva, dijagnostički postupci i sanitarne mjere. Vakcinaciju obavlja Veterinarska stanica „Concetrana Vett“ d.o.o. Klokočnica – Doboj Istok prije dovoza jednodnevnih pilića na farmu.

Poslije svake vakcinacije vršit će se vitaminizacija pilića. Ishrana pilića i snabdevanje vodom je potpuno mehanizovano.

Za pojenje pilića i pranje objekta i opreme nakon iseljavanja utovljenih pilića koristi se voda, koja će se dopremati u objekt odgovarajućom instalacijom iz lokalne vodovodne mreže.

Useljenje jednodnevnih pilića

Poželjno je da transport pilića od inkubatorske stanice do farme traje što manje vramena. Na to se često ne može uticati. Zbog toga je poželjno da prenos bude obavljen vozilom opremljenim klima uređajem u kojem je temperatura između 23-24 °C, jer to odgovara pilićima dok su u kutijama. Objekat mora biti zagrijan prije unošenja pilića kao i voda koja čeka u pojilicama.

Ambijentalni uslovi prije useljenja pilića

Peradarnik treba zagrijati na odgovarajuću temperaturu prihvata: ljeti 24 sata, a zimi 48 sati prije dolaska pilića. Optimalni sistem grijanja je kombinacija zagrijavanja cijelog objekta i zone pilića posebno.

Grijanje farmskih prostorija se vršiti uduvavanjem toplog zraka preko ugrađenih kalorifera. Prema tehnološkim normativima, u pojedinim fazama tova pilića temperatura u biozoni mora biti:

- prvi dan: 33 - 35°C,
- prva sedmica: 32 - 33°C,
- u narednom periodu temperatura se svake sedmice smanjuje za 3°C,
- zadnje dvije sedmice iznosi 20 - 22°C.

Pilići se smještaju na oko 1/2 ukupnog prostora naseljenog peradnjaka. Hrana se daje 2-3 sata nakon smještaja. Ambalažu (ako je papirna) treba što prije ukloniti iz objekta. Pilići se posmatraju. One koji su primjetno lakši treba izdvojiti i obezbjediti im temperaturu višu za 2-3 °C.

Uginule piliće prvog dana, kao i dio škartiranih, treba predati na pregled u veterinarsku ustanovu. Nakon starosti 3-6 dana pilići se raspuštaju na cijeli objekat.

Kvalitet zraka u peradarniku

Ventilacija utiče na kvalitet zraka, temperaturu i relativnu vlagu. Jedino se pravilnom ventilacijom mogu odstraniti štetni plinovi iz objekta i regulisati optimalan odnos temperature i vlažnosti zraka.

Sa lošom ventilacijom konverzija hrane, prirast tjelesne mase i zdravstveno stanje pilića će biti slabiji, a gubici će se povećati.

U početku je zrak u objektu suh, pa treba voditi računa da relativna vlažnost zraka ne padne ispod 50%. U tom slučaju zrak će biti suh i prašnjav, a pilići mogu dehidrirati. Zbog toga još prvog dana moramo uključiti minimalnu ventilaciju.

U ovoj grani stočarske proizvodnje, gdje je broj životinja po kvadratnom metru podne površine najveći, dolazi do izlučivanja velikih količina CO₂ i vodene pare zbog intenzivnog bazalnog metabolizma.

Držanje pilića na dubokoj stelji uslovljava stvaranje amonijaka, a ponekad i H₂S i prašine. Povećanje sadržaja ovih materija u objektu iznad tehnoloških normativa može uticati na smanjenje proizvodnje i pojavu patoloških stanja, naročito infekcija disajnih organa.

Zbog toga je ventilacija, odnosno provjetravanje objekta jedan od temeljnih uslova za postizanje optimalne proizvodnje. Ventilacijom se iz objekta odstranjuju štetne primjese (CO₂, CO, amonijak, vodena para, H₂S i prašina) u atmosferu, a u objekat se dovodi svjež zrak. Izmjena zraka vršit će se preko ugrađenih ventilatora i otvora na objektu.

Maksimalan kapacitet ventilacije (zadnjih dana tova) iznosi 5 - 7 m³ zraka na sat po kg žive težine za teške linije. U zimskom periodu, za male piliće ona iznosi oko 15 % od maksimalne ventilacije.

Koncentracija štetnih plinova ne smije prelaziti određene vrijednosti i to:

- amonijak (NH₃) ne više od 0,1 zapreminskih promila
- ugljen-dioksid (CO₂) ne više od 3,0 zapreminskih promila
- sumpor-vodonik ne više od 0,2 zapreminskih promila

Radi toga je potrebno vršiti stalnu zamjenu unutrašnjeg zagađenog sa vanjskim svježim zrakom. Zadatak ventilacije je, prema tome, slijedeći:

- izvlačenje štetnih plinova iz objekta,
- uvođenje u objekat dovoljno svježeg zraka,
- odvođenje suvišne vlage,
- održavanje odgovarajuće potrebne temperature ambijenta, bez obzira na promjene vanjske temperature.

Parametri kvaliteta zraka u peradarniku navedeni su u tabeli 13.4.

Tabela – Parametri kvaliteta zraka u peradarniku

Parametri kvaliteta zraka u peradarniku	
Kiseonik	> 19,6%
Ugljen dioksid (CO ₂)	< 3000 ppm
Ugljen monoksid (CO)	< 10 ppm
Amonijak (NH ₃)	< 10 ppm
Relativna vlažnost zraka	45-65%
Prašina	< 3,4 mg/m ³

Osvjetljenje

Program osvjetljenja je jedan od ključnih faktora u pravilnom menadžmentu brojerskih pilića i od fundamentalnog je značaja za postizanje optimalnih rezultata. Nekada je bilo pravilo da se tovnim pilićima daje što više svjetla, kako bi stalno imali pristup hrani.

U toku noći, svjetlo se gasilo samo 1 sat, da se pilići priviknu na mrak. Međutim, ovi programi su napušteni iz više razloga:

Istraživanja su pokazala da 6 sati mraka ne dovodi do smanjenja tjelesne mase, već naprotiv dovodi do poboljšanja konverzije hrane i poboljšanja razvoja imunološkog sistema. Povećava se uniformnost pilića.

Smanjuje se prekomjeran rast u prve tri nedelje, što dovodi do smanjenja pojeve ascitesa, sindroma iznenadne smrti, problema sa nogama i smanjenog mortaliteta.

Zbog toga, svjetlosni program treba da sadrži min. 6 sati mraka, ali tek posle prve nedjelje starosti. U toku prve nedjelje preporučuje se 23 sata svjetla +1 sat mraka, uz intenzitet svjetla od 30-40 lux-a.

Poslje 7 dana uvodi se 6 h mraka u toku noći, a intenzitet svjetla se smanjuje. Većina tehnoloških vodiča preporučuje intenzitet svjetla od 5-10 lux-a.

Tov pilića

Prihvatom jednodnevnih pilića započinje period tova u trajanju od (40) 42 – 45 dana, a u preostalih 15 dana vršiti će se čišćenje objekta i uklanjanje stajnjaka (stelje), dezinfekcija objekta, tekuće popravke opreme i druge pripreme za novi turnus.

Postoje dva veoma važna faktora u vezi sa ishranom koji utiču na kvalitet i isplativost tova pilića, a to su kvalitet hrane za tov pilića i period tokom kojeg se daje određena vrsta hrane, odnosno određena smješa.

Tov pilića se odvija u tri faze:

1. U prvoj fazi pilići se hrane koncentrovanim hranivom tkz. starterom
2. U drugoj fazi, koja traje 21 dana, kao hranivo se daje tkz. grover
3. U trećoj fazi tova, ishrana se vrši tkz. finišerom

Hrana se drži u pomenutim skladišnim silosima koji su postavljeni uz same objekte peradarnika.

Distribucija hrane iz silosa vrši se putem spiralnog transportera koji puni koševе postavljene na svakoj proizvodnoj liniji. Regulacija protoka hrane je putem senzora povezanih sa

pogonskom jedinicom. Kontrola utroška hrane i prirasta obavlja se vagama.

Hrana se iz silosa ispred objekata dozira automatski konvejerima u objekat jednom dnevno, tačno u određeno vrijeme svakog dana, prema zadanoj tehnološkoj recepturi tokom odgoja i proizvodnje. Hrana se iz usipnog koša transportuje do hranilica transporterom.

Ishrana i napajanje pilića se vrši na principu ad libitum - po volji. U predmetnoj farmi proces ishrane i napajanja je automatizovan. Nakon dostizanja prosječne mase živih pilića 2,0 - 2,5 kg, pilići se transportuju u klaonicu firme „Madi“ d.o.o. Tešanj na obradu za tržište.

Ishrana

U normalnim uslovima intenzivne proizvodnje, hrana ima presudnu važnost za uspješan rast i razvoj pilića. Hrana je, pored toga, osnovni i najvažniji trošak u uzgoju pilića, koji čini oko 65% svih proizvodnih troškova.

Zbog toga se pitanje vrste, kvaliteta, hranidbenih i drugih karakteristika hrane ispostavlja kao najvažnije, ključno, za uspješan tov, kome proizvođači trebaju pokloniti posebnu brigu.

Osnovni zahtjev u ishrani pilića u tovu - sa što manje hrane proizvesti što više mesa - uslovljava da sve komponente koncentrovane smješe budu u određenom omjeru i količini.

Višak ili manjak bilo koje od potrebnih komponenata povlači za sobom slabije iskorišćenje hrane, a u ekstremnim slučajevima zakržljavanje, deformacije pa i uginuće pilića.

Prema tome, hrana može biti izbalansirana (kvalitetna) ili neizbalansirana, odnosno deficitarna u jednoj ili više komponenata.

Vrijednost neke hrane ocjenjuje se prema sadržaju glavnih hraniva (ugljeni hidrati, bjelančevine i mast), minerala i ostalih sastojaka (vitamini, oligominerali i dr.).

Od ovih hranjivih sastojaka zavise svi procesi u organizmu pileta.

U tabeli dat je ukupan porast tjelesne mase prema broju dana u kojima se vrši tov pilića za tip ROSS 308.

Tabela- Tjelesna masa različitih provinencija prema broju dana tova

Osobine	ROSS 308
Tjelesna masa sa 35 dana	2.113
Tjelesna masa sa 42 dana	2.768
Konverzija sa 35 dana	1,58
Konverzija sa 42 dana	1,72

Napajanje pilića

Napajanje pilića vrši se iz okruglih automatskih visećih pojilica ili nipl sistema (zatvoreni sistem popularno nazvanog "kap po kap"). Doziranje vode u pojilice se vrši automatskim putem, pomoću plovka.

Prema tehnološkim normama u toku jednog turnusa potrebno je obezbijediti po jednom piletu 8 litara za napajanje. Preporučeni omjer hrane i vode kreće se u rasponu 1: 1,7 do 1:2.

Važno je da pilići počnu da piju vodu što prije. Treba voditi računa da je na početku tova najveće rastojanje od hranilice do pojilice 1,5 m. Prva voda ne smije biti hladna, jer kod malih pilića može dovesti do poremećaja. Optimalna temperatura vode je 10-14°C. Voda ne smije da bude ni suviše topla, jer će je pilići nerado piti što će dovesti do problema.

Kod pojilica je važno :

- ✓ osigurati jednu pojilicu na 80-100 pilića ako se napajanje vrši sve vrijeme iz visećih pojilica;
- ✓ da su sve pojilice napunjene vodom do 1/3 dubine žljeba jer je u protivnom moguće prosipanje vode;
- ✓ kod nipl sistema je normativ 12-15 pilića po jednoj nipli;

Uklanjanje izmeta i stelje nakon završenog turnusa

Nakon svakog završenog turnusa, pored ostalog, treba izvršiti izgnojavanje objekta, odnosno uklanjanje izmeta i stelje na zato određeno uređeno mjesto.

Izmet sa drvenom piljevinom, koja se koristi kao podloga pilićima, se čisti i sakuplja poslije svakog turnusa kada su objekti farme prazne.

Pileći izmet pomješan sa steljom se privremeno skladišti u natkrivenom skladišnom prostoru u kompleksu farme do odvoza.

Po uklanjanju pilećeg stajnjaka i piljevine iz objekta, pod se očisti (omete se) sa priručnim metlama i temeljito se opere vodom i zrakom pod pritiskom.

Nakon pranja objekat se dezinfikuje određenim dezinfekcionim sredstvom za ovu namjenu, a potom se vrši "biološki odmor" objekta, koji traje najmanje 14 dana. Time je objekat spreman za novi turnus uz prethodno razastiranje nove drvene piljevine i strugotine.

Zdravstvena zaštita pilića

Briga o zdravstvenom stanju pilića mora biti stalna. Radi toga se svaki dan vrši opće posmatranje pilića, kako uzimaju hranu i vodu, zatim živahnost, disanje, izgled perja, izmet i drugo, te vodi dnevna evidencija uginuća pilića.

O tim zapažanjima treba redovno obavještavati veterinara, koji će vršiti detaljniji pregled i preduzimati odgovarajuće mjere.

Obavezna vakcinacija pilića u toku tova je vakcinacija protiv atipične kuge peradi. To je mjera zaštite peradi od ove bolesti i ona je obavezna. Vakcina se daje u vodu za piće ili pomoću sprej aparata. Da bi se osigurala efikasnost vakcinacije, potrebno je strogo voditi računa o tome da se postupkom ne uništi vakcina i da svi pilići dobiju potrebnu dozu vakcine. Da bi se to postiglo, potrebno je obezbjediti sljedeće:

- prije vakcinacije pilići moraju biti 2 sata bez vode, posuda (medikator) za pripremanje vakcine, kao i pojilice moraju biti potpuno čisti,
- voda u koju se sipa otopina vakcine mora biti bez primjesa dezinfekcionih sredstava,
- pripremljenu vakcinu treba odmah upotrijebiti,
- u roku od 2 sata pilići moraju popiti svu vodu sa vakcinom ne upotrebljavati vakcinu kojoj je prošao rok trajanja,
- sve vakcine i brojeve serija vakcine zapisnički kontrolisati.

U toku tova pilića javljaju se tehnološka uginuća. Uginule piliće treba ukloniti na okolinski prihvatljiv način. Škartiranje pilića se obavlja kontinuirano tokom cijelog tova.

Lešine treba zbrinjavati putem ovlaštene rute u skladu s relevantnim zakonodavstvom, naročito na osnovu Pravilnika o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uslova za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prijevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni ishrani ljudi („Službeni glasnik BiH“ broj 30/12), Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi („Službeni glasnik BiH“ broj 19/11) i Pravilnika o uslovima uvoza i provoza živih životinja, sirovina, proizvoda i nusproizvoda životinjskog porijekla, veterinarskih lijekova i hrane za životinje u Bosnu i Hercegovinu („Službeni glasnik BiH“ broj 57/12) kojima se utvrđuju sanitarni propisi vezani za životinjske nusproizvode koja nisu za ljudsku ishranu.

Iseljenje utovljenih pilića

Tov pilića traje obično do 42 dana, a utovljeni imaju prosječnu izlaznu težinu oko 2,5 kg.

Iseljavanje utovljenih pilića mora biti obavljeno u što kraćem vremenskom periodu i to na način da se pilići što manje uznemiravaju, jer se sve to negativno odražava na postignuti prirast i kvalitet mesa.

U procesu iseljavanja značajne su dvije faze:

- a) hvatanje utovljenih pilića
- b) utovar i prevoz u klaonicu

Hvatanje, utovar i prijevoz pilića do klaonice

Prije gašenja svjetla u peradarniku, objekat se podjeli i pregradi na 2 do 3 dijela. Pregrađeni dijelovi objekta prazne se jedan za drugim. Radnik koji hvata utovljene piliće, u svaku ruku može uhvatiti po 2 pilića za noge, nakon čega ih podigne tako da im glava visi prema dolje.

U kavez se stavljaju oprezno, sa glavom prema dolje, a zatim se pokretom ruke uspravljaju na noge. Hvatanje utovljenih pilića i punjenje kaveza potrebno je obaviti pažljivo, jer se u protivnom pilići izudaraju, a ponekad polome i noge i krila.

Modrice (podlivi) koji nastaju utiču na kvalitet mesa. Posljednji pilići hvataju se tako da se primicanjem pregrade ili mreže, pritjeraju u ugao.

Prije utovara utovljenih pilića, odnosno prije vremena određenog za njihov transport u klaonicu, potrebno je provjeriti sledeće:

- ✓ utovljeni pilići 8 sati prije utovara nemaju hranu u hranilicama,
- ✓ pojilice ostanu pune vode

Sat vremena prije dolaska kamiona za transport utovljenih pilića smanjuje se svjetlo na

minimum, odnosno mogu se upaliti samo sijalice plave boje ako postoje komande.

U kavez dimenzija 0,90 x 0,30 metara stavlja se od 15 do 17 utovljenih pilića. Kod dizanja i nošenja kavezi moraju biti u vodoravnom položaju, jer ako su u kosom položaju, životinje se grupišu, pa u transportu može doći do znatnog uginuća. Na kamionu se kavezi slažu u redove, tako da između njih može strujati zrak.

Remont farme, čišćenje i dezinfekcija

Nakon iseljenja utovljenih pilića na farmi se otpočinje sa redovnim remontom objekta. Remont se sastoji od :

- izđubriavanja objekta,
- čišćenja i pranja objekta i opreme,
- unošenje nove stelje u objekat i njeno rasturanje,
- montaže opreme u objektu i ispitivanje njene funkcionalnosti i
- dezinfekcije.

Prije svega mora se isključiti struja u objektu. Najbolje je ako se pranje vrši sa specijalnim aparatom, pomoću tople vode pod pritiskom, sa dodatkom deterdženta.

Rad na čišćenju i pranju svih objekata na jednoj farmi traje samo pet dana.

Poslije pranja izvodi se dezinfekcija čitavog objekta zajedno sa opremom koja je poslije demontaže oprana i vraćena u objekat. Postoji nekoliko grupa sredstava za dezinfekciju.

Razlikuju se u vrsti aktivne materije i agregatnog stanja.

Najbolje je kombinovati tečnu i gasovitu dezinfekciju. Tečnih sredstava ima dosta na tržištu i opredjeljujemo se prema učinku, što se dokazuje kontrolom uspješne dezinfekcije od strane veterinarskog instituta. Još uvijek je najuspješnija dezinfekcija sa parama formalina.

Ovo sredstvo je opasno za život, a u dosta zemalja svijeta je već zabranjeno pa je potrebno pribaviti dodatno uputstvo od veterinara za rad sa formalinom. Formalinske pare imaju slab učinak u hladnim prostorima. Zbog toga se objekat zagrijava na temperaturu iznad 20 °C.

Omjer formalinskog preparata zavisi da li se upotrebljava zajedno sa kalijum permanganatom ili se pare stvaraju zagrijavanjem. O svemu tražite posebno uputstvo, ali je obavezna zaštitna odjeća i oprema. Čest je slučaj da farmeri potcjenjuju važnost dezinfekcije kao zoonigijske mjere, pa useljavaju piliće u nepripremljen objekat. Nakon dezinfekcije korisno je izvršiti i dezinfekciju sa nekim od efikasnih sredstava protiv ektoparazita, jer sve više nanose štete životinjama, a i smetaju radnicima na radu. Deratizacija (uništavanje glodara) mora biti permanentan posao. Poslije ovih operacija trebalo bi da objekat miruje 14 dana (biološko mirovanje).

Zbrinjavanje uginulih životinja

U odgoju pilenki dolazi i do planiranog mortaliteta (uginuća životinja). Uginule životinje se isti dan odstranjuju iz objekta i otpremaju do hladnjače za privremeni smještaj, a potom u specijalizovanom vozilu odvoze na stočno groblje općine Kalesija. Sva nastala količina uginulih životinja i njihovo zbrinjavanje se odvija po uspostavljenoj procedure i evidentira.

5.Emisije iz pogona i postrojenja u okoliš (zrak, voda, tlo), kao i identifikacija značajnih uticaja na okoliš

U ovom poglavlju analizirani su izvori emisija i otpadni tokovi u predmetnim farmama za tov brojlera sa aspekta identifikacije mogućih efekata na okoliš i procjene njihovog uticaja na okoliš.

Pri tome su sagledani negativni uticaji na sve sastavnice okoliša: vodu, zrak, tlo, klimatske faktore, stanovništvo, poljoprivredno zemljište, floru i faunu, materijalna dobra, pejzaž, te specifični uticaji koji proizilaze iz karakteristika tehnološkog procesa proizvodnje.

Analizom tehnološkog procesa i radnih aktivnosti utvrđena su mjesta nastanka emisija i otpadnih tokova, koji mogu negativno uticati na okoliš na predmetnoj lokaciji farme za tov pilića.

Najznačajniji potencijalni negativni uticaji predmetnih farmi za tov brojlera (pilića) na okoliš vezani su za:

- emisiju otpadnih dimnih plinova iz kotlovnice;
- emisiju otpadnih plinova iz objekta za tov pilića;
- ispuštanje tehnoloških i sanitarno-fekalnih otpadnih voda u recipijent;

- produkciju krutog otpada i njegovo zbrinjavanje;
- produkciju buke i njenu emisiju u okoliš i
- intenzivnu potrošnju vode i energije

Nivoi emisija i negativni uticaji na okoliš zavise o provođenju adekvatnih mjera za sprečavanje ili smanjenje emisija u okoliš, kao i mjera zaštite okoliša.

5.1. Emisije u zrak –

Na prostoru predmetne lokacije farmi, kao rezultat osnovnih i pomoćnih tehnoloških procesa, nastaju slijedeće emisije u zrak:

- emisija otpadnih dimnih plinova iz kotlovnica pri sagorijevanju čvrstih goriva,
- emisija otpadnih tehnoloških plinova iz objekata za tov pilića.

Prikaz glavnih emisionih mjesta u zrak i polutanata predstavljen je u sljedećoj tabeli.

Mjesta nastanka karakterističnih emisija polutanata u zrak

Mjesta nastanka emisija	Vrsta emisija
Kotlovnica (čvrsto gorivo)	CO ₂ , CO, NO _x , SO ₂ , čestice prašine
Objekat za tov pilića	CO ₂ , NH ₃ , H ₂ S

Na kvalitet atmosferskog zraka u radnoj sredini i u neposrednoj okolini farmi mogu uticati otpadni plinovi koji nastaju pri tovu pilića (NH₃, CO₂, H₂S, merkaptani, neugodan miris) i čestice prašine.

Svi izvori emisije u zrak iz objekata farme za tov pilića razmatraju se kao površinski izvori. Do razvijanja plinova i neugodnih mirisa dolazi zbog nastajanja velikih količina izmeta od pilića. Proizvodnja i emisija plinova i čestica iz peradarnika uključuju složene biološke, fizičke i kemijske procese.

Stopa emisije je pod uticajem brojnih faktora kao što su sastav prehrane, rukovanje gnojivom, održavanje objekata.

Otpadni dimni plinovi nastaju i pri sagorijevanju čvrstog goriva u vlastitoj kotlovnici te produkti sagorijevanja dizel goriva u pogonskom motoru dizel električnog agregata, koji služi kao rezervni izvor napajanja fame električnom energijom.

U okruženju predmetnih farmi ne postoje značajniji zagađivači zraka, osim kućnih ložišta na čvrsto gorivo.

5.2. Ispuštanje otpadnih voda

U objektima farmi za tov pilića nastaju otpadne vode:

- iz objekata farme pilića prilikom pranja objekata i opreme nakon svakog turnusa
- sanitarno-fekalne otpadne vode i
- oborinske vode u krugu farme.

Mjesta nastanka i karakteristike otpadnih voda prikazane su u tabeli.

Mjesta nastanka i karakteristike otpadnih voda

Mjesta nastanka otpadnih voda	Vrsta i karakteristike otpadnih voda	Sastojci otpadne vode
Objekti farmi za tov pilića	Otpadna voda od pranja objekata Farma pilića na kraju ciklusa	Mehaničke nečistoće, nitrati, nitriti, amonijak, organske tvari
Upravna zgrada (poslovno-stambeni objekat)	Sanitarno-fekalne vode	Organske materije, fekalije
Krug farme za tov pilića	Oborinske otpadne vode	Suspendovane materije, anorganske tvari

Otpadnih voda u peradarskoj proizvodnji gotovo nema. Naime, perad zbog specifične anatomske građe i metaboličkih procesa ne izlučuje mokraću, već samo izmet, koji sadrži 70–78 % vlage. Isto tako, prolijevanja vode kod funkcionalnih pojilica zapravo i nema, jer su pojidbeni sistemi takvi da omogućavaju doticanje vode samo u onim količinama koju popiju pilići.

5.3. Nastajanje i zbrinjavanje otpada

U tabeli dat je pregled mjesta nastanka čvrstog otpada po vrsti i njegovim karakteristikama.

Tabela : Mjesta nastanka i karakteristike čvrstog otpada

Mjesto nastanka otpada	Vrsta otpada	Sastojci otpada
Uređaji za prečišćavanje otpadnih voda	Neopasni otpad	Mulj od pročišćavanja otpadnih voda

Objekti farme za tov pilića	Neopasni otpad	Đubre i ambalaža (kartonska i plastična)
Upravna zgrada	Neopasni (komunalni otpad)	Kancelarijski otpad i ostaci od hrane, PET ambalaža, PVC folije i slično

Pri tovu pilića nastaje izvjesna količina čvrstog otpada, koja potiče od izmeta pilića i prostirke (đubar). Treba istaći da odraslo pile izluči oko 150 g izmeta na dan. Tako nastali đubar izvozi se iz objekta po završenom turnusu na deponiju koja se nalazi uz farmu, a potom odvozi od strane ovlaštene firme.

Čvrsti otpad, odnosno smješa pilećeg izmeta i stelje iz farme za tov pilića ne utiče štetno na sastavnice okoliša pod uslovom pravilnog manipulisanja sa ovim materijalom i njegove primjene.

6. Mjere, za sprječavanje smanjenje emisija iz postrojenja,

6.1. Mjere sprječavanja minimiziranja emisija u zrak

Ukoliko se ne preduzimaju odgovarajuće mjere, objekti za smještaj pilića (brojlara) mogu predstavljati izvor emisije neugodnih mirisa i prašine u zrak.

Faktori koji utiču na emisiju prašine koja nastaje unutar objekta za smještaj pilića (brojlara) uključuju ventilaciju, tehniku uzgoja, aktivnosti životinja, tip i broj mjesta, tehnika hranjenja, vrstu i konzistenciju hrane za perad, vlažnost u prostorijama za životinje itd.

Vrsta i kvalitet legla imaju veliku ulogu kod emisije prašine, kao i tehnika uzgoja. Tehnike uzgoja koje omogućuju životinjama manje kretanja, rezultirati će manju emisiju prašine.

Također, niske brzine strujanja zraka će smanjiti koncentraciju prašine u zraku. Redovno čišćenje svih površina uklonit će prašinu, čime će se emisija prašine minimizirati i/ili spriječiti.

Hrana za piliće dovozi se autocisternom koja se zatim prebacuje pneumatskim punjenjem iz cisterne u zatvoreni silos. Za potrebe transporta smjesa iz silosa u proizvodne objekte koristiti zatvorene transportere. Ventilacija u objektu za smještaj pilića je automatska (koristi se umjetna ventilacija i orošavanje), te osigurava dobro raspršavanje i minimalan uticaj mirisa i prašine na okoliš.

Kao potencijalni zagađivači atmosfere mogu se javiti otpadni produkti intenzivnih metaboličkih procesa u vidu plinovite faze.

Za vrijeme prozračavanja objekata doći će do emisije u atmosferu ugljen dioksida (CO₂) i vodene pare, prašine, azotovih oksida, metana (CH₄) i amonijaka (NH₃). Prašina se sastoji od sitnih čestica hrane i paperja. Smanjenje emisije ovih polutanata u okolnu atmosferu postiže se primjenom adekvatnih mjera.

Razgradnjom gnoja nastaju različiti plinovi (amonijak, metan, azotovi oksidi, sumporvodoničnik i dr.).

Neki od plinovi imaju neugodne mirise, a mogu izazvati i oštećenja kod ljudi i životinja ako su im dugo izloženi. Neugodni mirisi nastali razgradnjom gnoja se šire na velike udaljenosti. Smanjenje/uklanjanje ovih plinova iz peradarnika vrši se ventilacijom uz podešavanje temperature, relativne vlažnosti, brzine strujanja vjetra i sl..

Za napajanje pilića koristi se sistem nipl pojilica kojim se smanjuje potrošnja vode i sprječava prolijevanje vode u okolni prostor. Na taj način utiče se na količinu i kvalitet gnoja u smislu smanjenja vlage u gnoju.

Smanjenjem količine vlage, smanjuje se količina ispuštenog amonijaka, a time i širenje neugodnih mirisa. U svrhu smanjenja emisije amonijaka, metana, azotnih oksida i neugodnih mirisa izđubrivanje objekata za tov pilića mora se obavljati redovno nakon svakog završenog turnusa.

Provođenje posebnih mjera hranjenja koje se odnose na izlučivanje azota faznim hranjenjem peradi smjesom s malim ukupnim udjelom sirovog proteina sprovodi se korištenjem stočne hrane s niskom razinom proteina, kombinovanjem smanjenog unosa sirovog proteina.

Čišćenje proizvodnih objekata je redovno uz visoke higijenske standarde. Nakon izđubrivanja objekata za smještaj pilića (brojlara), proizvedeni gnoj odmah se odvozi s farme i na lokaciji farme se ne obavlja skladištenje gnoja.

Sistemi za prečišćavanje zraka koje preporučuju NRT jesu „end-of-pipe“ tehnike koje se

koriste za uklanjanje polutana na ispustu iz objekta za smještaj koka.

Primjenjuju se samo u zatvorenim, vještački ventiliranim objektima, jer ispusni zrak treba da bude prikupljen i odveden kroz sistem ventilatorima.

Sistemi za prečišćavanje zraka koriste različite metode uklanjanja: fizičke, biološke, hemijske. U upotrebi su različiti tipovi mokrih skrubera i biofiltera.

Kako bi se smanjile emisije prašine koja može nastati izvan objekta za smještaj pilića, interne saobraćajnice trebaju biti asfaltirane i redovno se prati i održavati. Potrebno je primjeniti mjeru ograničenja brzine kretanja motornih vozila unutar kompleksa farme.

6.2. Mjere za sprječavanje i minimiziranje otpadne vode

Kod razmatranja i usvajanja osnovnog konceptnog rješavanja tretmana otpadnih tehnoloških voda, vodilo se računa o:

- mjestu nastajanja otpadnih voda,
- količinama i kvalitetu otpadnih voda,
- mogućnostima prikupljanja i odvođenja otpadnih voda,
- troškovima investiranja i procesnim troškovima tretmana otpadnih voda,
- recipijentu otpadnih voda.

Tehnološkim rješenjima za tretman otpadnih voda koje nastaju na farmi mora se voditi računa:

- o uslovima kojima mora udovoljiti dokumentacija za građenje objekata i izvođenje aktivnosti, a koji su utvrđeni Rješenjem o vodnoj saglasnosti izdatom od strane nadležnog organa uprave, za ispuštanje predtretiranih otpadnih voda u recipijent;
- o količini i kvalitetu površinske-oborinske vode u vrijeme padavina:
 - oborinske vode sa krova - nezagađene vode koje se mogu ispuštati direktno bez prečišćavanja,
 - zauljene vode sa manipulativnih platoa i internih saobraćajnica koje je potrebno prikupiti i prečistiti prije ispuštanja,
- o tehnološkim otpadnim vodama koje nastaju prilikom pranja objekata za tov pilića koje je potrebno prikupiti te prečistiti ili zbrinuti na adekvatan način,
- o sanitarno-fekalnim otpadnim vodama iz sanitarnih prostora objekata koje je potrebno prikupiti te prečistiti ili zbrinuti na adekvatan način,
- o vrsti i količinama otpada koji se generiše na prostoru kompleksa.

Investitor će u skladu sa uslovima iz Rješenja o vodnoj dozvoli, a imajući u vidu kvalitet i količine otpadnih voda i drugog otpada kao i recipijent otpadnih voda, nužno usvojiti slijedeće preporuke:

- Površinske-oborinske vode sa krova ne treba prečišćavati i mogu se odvesti do otvorenog kanala.
- Sa prostora predviđenog za kretanje i manipulaciju vozila (platoi i interne saobraćajnice), investitor je dužan spriječiti ispuštanje motornih ulja i zauljenih voda u gradske priključke ili prirodni recipijent bez prethodnog tretiranja. Stoga je postavljen separator ulja i masti, gdje se vrši tretman zauljenih voda.
- Investitor je dužan angažovati specijalizovano i namjensko preduzeće za čišćenje separatora, kao i odvozu otpadnog mulja i taloga.
- Omogućiti prostor i priključak za uzimanje uzorka (monitoringa) nakon tretmana u separatoru ulja i masti, dakle potrebno je nakon separatora izgraditi šaht za monitoring.
- Otpadne vode koje nastaju postupkom pranja pogona koje su opterećene organskim materijama, potrebno je prikupljati u vodonepropusnoj sabirnoj jami. Pražnjenje i čišćenje sabirne jame povjeriti ovlaštenom preduzeću.
- Uposlenici i eventualni posjetitelji pogona koriste sanitarije u sanitarnim prostorima poslovnog objekta. Nastale sanitarno-fekalne otpadne vode se moraju odvoditi do vodonepropusne septičke jame. Pražnjenje i čišćenje septičke jame povjeriti ovlaštenom preduzeću.
- Kruti neopasni otpad nastao u krugu pogona potrebno je odložiti u kontejnere i kante predviđene za to. Investitor mora sklopiti ugovor o odvozu i zbrinjavanju

krutog otpada sa nadležnim komunalnim preduzećem iz Kalesije.

Uginule životinje odvoziti u specijaliziranom vozilu do stočnog gradskog groblja općine Kalesija. O svom nastalom otpadu i načinu zbrinjavanja voditi evidenciju.

6.3. Mjere za sprječavanje buke

Buka, većeg intenziteta može nastati od opreme koja se koristi za kontrolu i održavanje klimatskih uslova unutar objekata, kao i od opreme koja se koristi za hranjenje i napoj pilića.

Ukoliko mjerene vrijednosti buke na referentnim tačkama pokažu prekoračenje dozvoljenih vrijednosti, potrebno je preduzeti dodatne mjere smanjenja buke.

S tim u vezi, u cilju osiguranja pravilnih i optimalnih uslova rada u objektima farme, mora se voditi računa o ispravnosti i funkcionalnosti ugrađene opreme i sistema koji osiguravaju potrebne mikroklimatske uslove. Samim tim se smanjuje i intenzitet buke u okoliš.

Povećan nivo buke koju stvaraju vozila usljed kretanja unutar kruga farme. Stoga treba voditi računa o ispravnosti vozila, održavati interne saobraćajnice, ograničiti brzinu kretanja vozila, a motor isključivati kada god je to moguće.

Najefikasniji način zaštite od štetnog i/ili ometajuće djelovanja buke na okoliš je formiranje zelenih zaštitnih pojaseva.

Zeleni zaštitni pojasevi vrše apsorpciju i refrakciju elastičnih zvučnih talasa, vrše potpunu aplikaciju zvučnih talasa mjenjajući njihove naglašene komponente čime se energija tih talasa transformiše i zvučni talasi poprimaju svojstva talasa koji nemaju nikakvi štetnih ili ometajućih osobina ili se njihove osnovne karakteristike smanjuju do te mjere da se njihov intenzitet djelovanja dovodi ispod granice percipcije.

7. Monitoring plan

Cilj monitoringa je osigurati da su pogoni i postrojenja izgrađeni i da rade u skladu sa zahtjevima okoliša, zdravlja i sigurnosti ljudi. U smislu smanjenja emisija i poboljšanja energetske efikasnosti, potrebno je sprovesti redovan monitoring praćenja emisija.

U tabeli dat je plan monitoringa za Farmu „Forvit“ i „Tov peradi“ na lokaciji K.O. Mala Brijesnica, Općina Doboj Istok.

Tabela.: Monitoring plan

Predmet monitoringa	Vrsta i parametri mjerenja	Mjesto vršenja monitoringa	Način vršenja monitoringa odabranog uticaja/ vrsta opreme za monitoring	Vrijeme vršenja monitoringa stalan ili povremen monitoring	Razlog zbog čega se vrši monitoring određenog parametra	
Monitoring u fazi rada farme za tov brojlera	Kvalitet zraka	Mjerenje parametara kvaliteta zraka CO, SO ₂ , NO ₂ , NH ₃ i PM ₁₀ na lokaciji pogona	U krugu objekta farme (dva mjerna mjesta)	Terensko ispitivanje mobilnom automatskom opremom	Jedan put u toku dvije godine ili po nalogu nadležnog inspektora	Utvrđivanje uticaja na kvalitet zraka
	Kvalitet dimnih plinova	Izršiti mjerenje parametara pokazatelja kvaliteta dimnih plinova	Na lokaciji objekta farme i na kotlovnici	Terensko ispitivanje mobilnom automatskom opremom	U toku godine u zimskom periodu /periodu kad se koristi kotlovnica	Utvrđivanje uticaja na kvalitet zraka

Kvalitet vode	Parametri (opći i specifični), shodno Uredbi o uslovima ispuštanja otpadnih voda u prirodne recipijente i sisteme javne kanalizacije (Sl. novine F BiH, broj 101/15 i 1/16)	Monitoring okno na ispustu iza separatora ulja	Terensko ispitivanje	Prema zahtjevu iz vodne dozvole. Izvršilac: ovlaštena institucija	Utvrđivanje kvaliteta vode na ispustu
Buka	Ekvivalentni nivo buke	Na lokaciji farme i kod najbliže naseljenih objekata	Opremom akreditovane laboratorije za mjerenje nivoa buke u okoliš	Jednom u dvije godine ili po nalogu nadležnog inspekcijskog organa ili žalbi stanovništva	U cilju utvrđivanja nivoa buke u okoliš od rada farme
Otpad	Vrsta i količina otpada koji nastaje u toku jedne godine (opasni i neopasni), način transporta i privremenog skladištenja.	Mjesta za odlaganje otpada na lokalitetu farme	Uvid na prostoru lokacije objekta farme	Svakodnevna aktivnost Odvoz od strane ovlaštenih institucija	Evidencija i propisno zbrinjavanje otpada od strane nadležnih i ovlaštenih komunalnih preduzeća

7.1. Izvještaj o stanju sigurnosti i/ili plan sprečavanja nesreća većih razmjera

Za farme namjenjene za tov pilića nije potreban Plan za sprečavanje nesreća velikih razmjera jer shodno odredbama „Pravilnika o sadržaju izvještaja o stanju sigurnosti, sadržaju informacija o sigurnosnim mjerama i sadržaju unutrašnjih i spoljnih planova intervencije“ („Službene novine FBiH“ broj: 68/05), predmetne farme ne spada u pogone u kojima su opasne supstance prisutne u količinama iznad količina navedenih u Prilogu pomenutog Pravilnika. Naime, farme „Forvit“ i „Tov peradi“ nisu pogon u kome se skladište opasne supstance za koje postoji opasnost od nesreća većih razmjera, a za koje Federalno ministarstvo okoliša i turizma izdaje Okolišnu dozvolu, shodno članu 9., 10. i 11. Pravilnika o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena uticaja na okoliš i pogonima i postrojenjima koji mogu biti pušteni u rad samo ako imaju okolišnu dozvolu („Službene novine FBiH“ broj: 19/04).¹

7.2. Granične vrijednosti emisija

Granične vrijednosti pokazatelja i dozvoljene granične vrijednosti koncentracije opasnih i štetnih tvari u tehnološkim otpadnim vodama koje se ispuštaju u sistem javne kanalizacije odnosno drugi prijemnik (površinske vode „Službene novine Federacije BiH“ broj 50/07).

Granične vrijednosti za otpadne vode

R.b.	Parametar	Dozvoljene MDK
1.	pH vrijednost	6,0-9,0
2.	Temperatura (°C)	30
3.	BPK ₅ (mg/l)	25
4.	HPK (mg/l)	125
5.	Taložne materije (ml/l)	0,5
6.	Ukupne suspendirane materije (mg/l)	35
7.	Ukupna ulja i masti (mg/l)	20

8.	Ukupni azot (mg/l)	15
9.	Ukupni fosfor (mg/l)	2,0
10.	Amonijum ion NH ₄ ⁺	10
11.	Ukupne površinske aktivne tvari (deterdženti i drugo)	1,0
12.	Ukupni organski ugljik (TOC) (mg/l)	15

7.3. Granične vrijednosti emisija dimnih gasova

Granične vrijednosti emisije dimnih gasova za kruta goriva su propisane Pravilnikom o graničnim vrijednostima emisije u zrak iz postrojenja za sagorijevanje ("Službene novine Federacije BiH" broj 03/13), Pravilnik o graničnim vrijednostima emisije zagađujućih materija u zrak („Službene novine FBiH“, broj 12/05), Pravilnik o monitoringu emisije zagađujućih materija u zrak („Službene novine FBiH“ broj 9/14, 97/17).

Granične vrijednosti za dimne plinove

R.b.	Komponenta	Dozvoljene vrijednosti (mg/Nm ³)
1.	CO	1000
2.	NO _x	400
3.	SO ₂	2000
4.	Čvrste čestice	150

7.4. Granične vrijednosti vanjske buke

Tabela prikazuje dozvoljene nivoe ambijentalne buke koji su definirani Zakonom o zaštiti od buke („Službene novine Federacije BiH“ broj 110/12).

Tabela Dozvoljeni nivoi vanjske buke prema Zakonu o zaštiti od buke

Zona	Namjena područja	Najviše dozvoljeni nivoi vanjske buke (dB)			
		Ekvivalentni nivoi		Vršni nivoi	
		dan	noć	L ₁₀	L ₁
I	bolničko, lječilišno	45	40	55	60
II	turističko, rekreacijsko, oporavilišno	50	40	60	65
III	čisto stambeno, vaspitno-obrazovne i zdravstvene institucije, javne zelene i rekreacione površine	55	45	65	70
IV	trgovačko, poslovno-stambeno i stambeno uz saobraćajne koridore, skladišta bez teškog transporta	60	50	70	75
V	poslovno, upravno, trgovačko, zanatsko, servisno komunalni servis	65	60	75	80
VI	industrijsko, skladišno, servisno i saobraćajno područje bez stanova	70	70	80	85

8. Izvještavanja

Investitor je dužan izvještavati Federalno ministarstvo okoliša i turizma o prikupljenim podacima na način kako je to propisano odredbom člana 8. Pravilnika o registrima postrojenja i zagađivanjima („Sl. novine Federacije BiH“, broj: 82/07);

9. Period važenja dozvole

Okolišna dozvola se izdaje na period od 5 (pet) godina i važi od dana uručenja rješenja.

OBRASLOŽENJE

Privredno društvo Forvit d.o.o Gračanica, - PD farme za tov brojlera/peradi kapaciteta 68.000 mjesta i PD Tov peradi d.o.o. Gračanica kapaciteta 48.000 mjesta podnijelo je Zahtjev za izdavanje obnovu okolišne dozvole za Farme za Tov brojlera i PD Tov peradi na lokalitetu Brijesnica Mala, općina Doboj Istok.

Zahtjev za izdavanje okolišne dozvole dostavljen je dana 22.11.2022. godine općini Gračanica, NVO i zainteresiranim strankama u postupku izdavanja obnove okolišne dozvole. U zakonskom roku nije bilo primjedbi i sugestija na Zahtjev za izdavanje okolišne dozvole.

Zahtjev za izdavanje okolišne dozvole bio je postavljen kao Uvid na WEB stanicu Federalnog ministarstva okoliša i turizma od 22.11.2022. godine.

Pravni osnov za izdavanje okolišne dozvole sadržan je u Poglavlju X. Zakona o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH“, broj 15/21) i Prilogu I. Lista pogona i postrojenja za koje Federalno ministarstvo izdaje okolišnu dozvolu Uredbe kojom se utvrđuju pogoni i postrojenja koja moraju imati okolišnu dozvolu („Službene novine Federacije BiH“ broj 51/21 i 74/22), na osnovu kojih je utvrđeno da operater pripada postrojenjima i djelatnostima definiranim u Uredbi pod rednim brojem 6., tačka 6.6. Intenzivan uzgoj peradi ili svinja, alineja a) 60.000 mjesta za perad i više.

Zahtjev za obnovu okolišne dozvole izradila je ovlaštena kuća Rudarski Institut d.d. Tuzla.

Uz zahtjev je dostavljena i sljedeća dokumentacija:

Projektna dokumentacija

Prijašnji vlasnik „Saš Commerce“ d.o.o. Gračanica za potrebe ishodovanja potrebnih dozvola izradila je projektnu dokumentaciju:

- Glavni projekat (arhitektonski, konstruktivni, hidroinstalacije, elektroinstalacije, mašinske instalacije) za objekte farme i Elaborat zaštite od požara, od strane firme „Širbegović“ d.o.o. Gračanica 2004. godine.

Dokumentacionu osnovu za izradu Zahtjeva za obnovu okolišne dozvole čine:

- Odgovor (odobrenje) Federalnog ministarstva okoliša i turizma za objedinjavanje okolinskih dozvola izdatih operateru „Forvit“ d.o.o. Gračanica i operateru „Tov peradi“ d.o.o. Gračanica, koje čine tehnološku cjelinu na istoj lokaciji.
- Rješenje o izmjenama podataka PD „Forvit“ d.o.o. Gračanica
- Uvjerenje o poreznoj registraciji
- Uvjerenje o upisu u jedinstveni registar obveznika indirektnih poreza
- Kopije katastarskog plana
- Rješenje o urbanističkoj saglasnosti (broj: 05-23-1-588/04) DOO „Saš – Commerce“ za izgradnju poslovnog objekta – farma brojlera na parceli k.č. broj 1820/8 K.O. Mala Brijesnica, izdata od Općinske službe za urbanizam, stambeno-komunalne, geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina, Općina Doboj Istok, TK
- Rješenje o urbanističkoj saglasnosti (broj: 06-23-1-1463/04) DOO „Saš – Commerce“ za izgradnju poslovnog objekta – farma brojlera na parceli k.č. broj 1820/8 K.O. Mala Brijesnica, izdata od Općinske službe za urbanizam, stambeno-komunalne, geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina, Općina Doboj Istok, TK
- Rješenje, broj: 05-23-2-672/04, kojim se odobrava izgradnja poslovnog objekta – farme brojlera na parceli k.č. broj 1820/8 K.O. Mala Brijesnica, izdata od Općinske službe za urbanizam, stambeno-komunalne, geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina, Općina Doboj Istok, TK
- Rješenje, broj: 05-23-2-1579/04, kojim se odobrava izgradnja poslovnog objekta – farme brojlera na parceli k.č. broj 1820/8 K.O. Mala Brijesnica, izdata od Općinske

službe za urbanizam, stambeno-komunalne, geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina, Općina Doboj Istok, TK.

- Rješenje broj: 05-23-3-644/06 kojim se odobrava upotreba poslovnog objekta – farma brojlera DOO „Saš – Comercu“ na parceli k.č. broj 1820/8 K.O. Mala Brijesnica, izdata od Općinske službe za prostorno uređenje, Općina Doboj Istok, TK
- Rješenje o okolinskoj dozvoli broj: UP-I/05-23-11-81/15 SS za farmu pilića kapaciteta 68000 komada pilića za farmu privrednog društva „Forvit d.d. Gračanica, na parceli k.č. broj 1820/8 K.O. Mala Brijesnica, izdata od Federalnog ministarstva okoliša i turizma.
- Rješenje broj: 04/1-13-25-2557/14 kojom se daje vodna dozvola PD „Forvit“ d.o.o. Gračanica za korištenje vode i ispuštanje sanitarno - fekalnih otpadnih voda za potrebe farme pilića na parceli k.č. broj 1820/8 K.O. Mala Brijesnica.
- Uvjerenje broj: 13-3/3-12-5-13437/21 da PD „Forvit“ nema duga po osnovu javnih prihoda, a u svrhu regulisanja dobijanja okolinske dozvole, izdato od Porezne uprave FBiH, porezna ispostava Gračanica PD „Tov peradi“ d.o.o. Gračanica
- Uvjerenje o poreznoj registraciji PD „Tov peradi“ vlasnik Softić Mehinagić Adela, Brijesnica Mala
- Rješenje broj: 03-24-819/12 kojim se odobrava Softić Mehinagić Adeli iz Gračanice osnivanje i obavljanje srodne poljoprivredne djelatnosti u osnovnom zanimanju, izdato od strane Općinske službe za poduzetništvo i financije.
- Uvjerenje broj: 13-3/3-12-5-4837/21 da PD „Tov peradi“ nema duga po osnovu javnih prihoda, a u svrhu regulisanja dobijanja okolinske dozvole, izdato od Porezne uprave FBiH, porezna ispostava Gračanica
- Rješenje broj: 06/2-23-1-343/00 kojim se izdaje urbanistička saglasnost za izgradnju farme
- Rješenje broj: 06/2-23-3-149/01 kojim se dozvoljava upotreba izgrađene i dograđene farme brojlera u Brijesnici Maloj na k.č. broj: 1820/5 K.O. Brijesnica Mala, općina Doboj Istok, izdata od Općinske službe za urbanizam, stambeno-komunalne, geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina, Općina Doboj Istok, TK.
- Rješenje broj: 05-23-1-990/02 kojim se izdaje urbanistička saglasnost za izgradnju poslovnog objekta – farma brojlera na parceli k.č. broj: 1820/5 K.O. Brijesnica Mala, općina Doboj Istok, izdata od Općinske službe za urbanizam, stambeno-komunalne, geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina, Općina Doboj Istok, TK.
- Rješenje broj: 06-2-23-3-547/03 kojim se odobrava upotreba poslovnog objekta-farme brojlera izgrađenog na parceli k.č. broj: 1820/5 K.O. Brijesnica Mala, općina Doboj Istok, izdata od Općinske službe za urbanizam, stambeno-komunalne, geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina, Općina Doboj Istok, TK.
- Rješenje o okolinskoj dozvoli broj: UP I 05/2-23-11-142/15 SS Ugovor o odvozu i zbrinjavanju animalnog otpada sa JP „Komus“ d.o.o. Gračanica
- za postojeći pogon i postrojenje PD „Tov peradi“ godišnjeg kapaciteta 48000 mjesta za tov peradi sa pratećim objektima lociranim na parceli k.č.broj: 1820/2 i 1820/5 K.O.Mala Brijesnica
- Ugovor o poslovno-tehničkoj saradnji sa Veterinarskom stanicom „Concentrana Vet“ d.o.o. Klokotnica

Dopisom broj: UPI-05/2-02-19-5-141/21 FM od 07.11.2022. godine od Federalne uprave za inspeksijske poslove zatraženi su podaci o izvršenom inspeksijskom nadzoru na terenu po osnovu izdate okolišne dozvole broj: UP I 05/2-23-11-81/15 SS ode 30.06.2015. godine.

Federalna uprava za inspeksijske poslove Federalno urbanističko-ekološki inspektorat dostavio je inspeksijske nalaze i izvještaje sa terena dopis broj: 10-19-5-06262/2022-1007-2 od 11.11.2022. godine.

Na temelju uvida u inspekcijske nalaze, ovo federalno ministarstvo je ocijenilo da su se stekli uvjeti za izdavanje okolišne dozvole u smislu članka 86., Zakona o zaštiti okoliša, te da je zakonom utvrđeni preduvjet ispunjen za izdavanje okolišne dozvole i da je u skladu sa člankom 93. Zakona o zaštiti okoliša odlučeno kao u dispozitivu ovog rješenja.

Ovo rješenje je konačno i protiv njega nije dopuštena žalba. Protiv ovog rješenja može se pokrenuti upravni spor podnošenjem tužbe kod Kantonalnog suda u Sarajevu u roku od 30 dana od dana prijema rješenja.

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama federalnih upravnih taksa i tarifi federalnih upravnih taksi („Službene novine Federacije BiH”, broj 43/13) i tarifi broj 57 tačka 4., podnositelj Zahtjeva je uplatio 250,00 KM na budžetski račun UNION BANKE d.d. Sarajevo.

Dostaviti:

- Forvit d.o.o Gračanica 75 320 Gračanica
- Općina Gračanica—Služba za opće poslove 75 320 Gračanica
- Federalna uprava za inspekcijske poslove 71 000 Sarajevo
- Dokumentaciji ✓
- Arhivi